

Wstęp

Niniejszy tom koncentruje się na analizie współczesnych zjawisk turystycznych, które mają istotny wpływ na funkcjonowanie społeczeństw w skali globalnej.

Współczesne społeczeństwa coraz częściej angażują się w różnorodne aktywności turystyczne, podejmując podróże zróżnicowane pod względem celów i motywacji. Zjawisko to prowadzi do identyfikacji nowych trendów w obszarze turystyki. Analiza czynników determinujących wzrost zainteresowania podróżami wskazuje na ich złożony charakter, obejmujący m.in. wydłużenie czasu wolnego, wzrost poziomu dochodów, spadek kosztów transportu oraz dynamiczny rozwój technologii ułatwiających planowanie podróży. Ponadto istotnym czynnikiem wpływającym na tę tendencję jest wzrost motywacji do podejmowania różnorodnych aktywności turystycznych.

Turystyka stanowi obszar umożliwiający poznawanie nowych miejsc, społeczności oraz dziedzictwa kulturowego, a jej rosnąca obecność w różnych grupach społecznych wskazuje na trwały i nieunikniony charakter tego zjawiska. Z perspektywy polityki turystycznej oraz funkcjonowania rynku usług turystycznych kluczowe staje się zapewnienie jak najszerzego dostępu do aktywności turystycznych wszystkim grupom społecznym. Turystyka pełni wielowymiarowe funkcje: oprócz funkcji czysto ekonomicznych, mających istotne znaczenie zarówno dla państwa, jak i sektora gospodarczego związanego z tą branżą, pełni ona także funkcje zdrowotne, edukacyjne, rekreacyjne, poznawcze, polityczne oraz kulturowe.

W konsekwencji współczesna aktywność turystyczna przestała być wyłącznie indywidualną preferencją obywateli, stając się złożonym zagadnieniem o charakterze społecznym oraz integralnym elementem polityki turystycznej.

W prezentowanym zbiorze znalazło się dwanaście artykułów naukowych, których celem jest analiza różnorodnych zjawisk związanych z turystyką oraz refleksja nad zagadnieniami o charakterze społeczno-ekonomicznym. Artykuły te wpisują się w szersze ujęcie problematyki współczesnych przemian turystycznych.

Tom otwiera artykuł autorstwa Nydii Loreny Campos Apodaca, Noel Bonfilio Pineda Jaimes, Marceli Virginii Santany Juárez oraz Ángel Pueyo z Meksyku. Autorki opisały nierówności w dostępie do usług miejskich, które stanowią istotny czynnik pogłębiający segregację społeczną oraz ograniczający przestrzenną integrację jednostek z zasobami rozmieszczonymi na obszarze danego terytorium. Zdaniem autorek ograniczenia te wpływają na zdolność mieszkańców do efektywnego korzystania z dostępnych zasobów, co może prowadzić do utrwalenia nierówności społeczno-ekonomicznych. W artykule zaproponowano wdrożenie koncepcji

dostępności geometrycznej jako komplementarnej alternatywy wobec tradycyjnie stosowanej dostępności geograficznej. Analiza opiera się na teorii oraz metodologii składni przestrzennej (*spatial syntax*), pozwalającej na identyfikację i analizę nierówności przestrzennych w gminie Metepec w stanie Meksyk.

Mariusz Szubert w artykule pt. *Kształcenie w zakresie krajoznawstwa na poziomie akademickim na przykładzie kierunku turystyka i rekreacja w Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie* analizie poddał program kursu krajoznawstwo realizowanego na kierunku turystyka i rekreacja w Instytucie Zarządzania i Spraw Społecznych na Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Publikacja opiera się na metodach analizy literatury naukowej oraz obserwacji procesu dydaktycznego, co pozwala na zbadanie funkcjonowania i struktury programu kursu w kontekście jego celów edukacyjnych oraz założeń dydaktycznych. Według autora kurs krajoznawstwo powinien obejmować zarówno elementy tradycyjnego „dawnego krajoznawstwa”, jak i aspekty współczesnego „nowego krajoznawstwa”. Program kształcenia powinien być oparty na koncepcji krajoznawstwa holistycznego, uwzględniającego pełny zakres tej dziedziny w jej różnorodnych wymiarach. Ponadto, zdaniem autora, studenci powinni być systematycznie przygotowywani do popularyzacji krajoznawstwa w obszarze turystyki oraz do podejmowania działań krajoznawczych na poziomie lokalnych społeczności.

Kamil Bednarz, Dominik Jaśkowiec oraz Mateusz Zaręba podjęli ważny temat dotyczący zastosowania sztucznej inteligencji w analizie politycznej. W publikacji wykorzystali techniki eksploracyjnej analizy danych oraz nienadzorowanego uczenia maszynowego do zbadania przestrzennych wzorców preferencji wyborczych w Polsce w okresie od 2019 do 2024 roku. Autorzy poddali analizie dane z wyborów parlamentarnych, samorządowych oraz do Parlamentu Europejskiego. Wyniki badania wskazały na występowanie obszarów charakteryzujących się wysoką frekwencją wyborczą, zidentyfikowanych w klastrze 4, który obejmuje duże aglomeracje miejskie oraz region Polski centralnej. Z kolei obszary o niskiej frekwencji wyborczej, jak zauważyli autorzy, znajdują się głównie na terenach Polski wschodniej oraz północno-zachodniej.

Temat związany z aktywnością fizyczną studentów kierunków związanych ze sportem i rekreacją podjęły Magdalena Kwiek oraz Anna Witek. Autorki przeprowadziły analizę poziomu aktywności sportowo-rekreacyjnej studentów, identyfikując jednocześnie dominujące formy tej aktywności oraz czynniki utrudniające jej realizację. Uzyskane wyniki wskazały, że ponad połowa studentów realizuje aktywność fizyczną zgodnie z zaleceniami Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). Do najczęściej preferowanych form rekreacji należą jazda na rowerze, ćwiczenia siłowe oraz pływanie. Głównymi przeszkodami w regularnym podejmowaniu aktywności fizycznej okazały się niedobór czasu oraz brak motywacji do systematycznych ćwiczeń.

W drugim artykule Magdalena Kwiek wraz z Agnieszką Bartoszek podjęły temat związany ze znaczeniem zajęć pozalekcyjnych w rozwoju psychomotorycznym i emocjonalnym dzieci. Celem przeprowadzonych badań było uzyskanie opinii rodziców dzieci uczęszczających na zajęcia dodatkowe w placówce EKOLAND, zlokalizowanej w pobliżu Krakowa, na temat wpływu tych zajęć na wybrane aspekty rozwoju psychomotorycznego dzieci. Badanie zostało przeprowadzone w grupie 54 respondentów przy użyciu kwestionariusza ankiety.

Dwa kolejne artykuły prezentowane w tomie są autorstwa Sebastiana Kozubka. Autor pochylił się nad tematyką związaną z kulturą żydowską w Kielcach. W pierwszym artykule zaprezentował dziedzictwo kultury żydowskiej w opinii respondentów. Jak ukazał autor, respondenci wyrazili przekonanie, iż dziedzictwo żydowskie nie jest wystarczająco uwzględniane w ofercie turystycznej miasta, a także że elementy tego dziedzictwa nie zostały odpowiednio zagospodarowane przez władze miejskie. W artykule autor zasugerował wzbogacenie obecnej oferty turystycznej o obiekty żydowskie oraz wykorzystanie ich w tworzeniu nowych, złożonych produktów turystycznych. Na tej podstawie zaprojektował autorski szlak kulturowy w Kielcach pt. „Śladem dziedzictwa kultury żydowskiej”, który zaprezentował w drugim artykule zawartym w tym tomie. Zaproponowany szlak obejmuje 12 najważniejszych w mieście obiektów-judaików, liczy ok. 6,2 km i pozwala na zapoznanie się także z głównymi zabytkami Kielc. Część obiektów proponowanego szlaku pokrywa się z obiektami znajdującymi się na głównym szlaku turystycznym miasta. Zdaniem autora szlak ten może przybliżyć turystom dziedzictwo kultury żydowskiej, a także ukazać wkład tej społeczności w historię i rozwój Kielc.

Turystyka filmowa w Turcji zyskuje na popularności, stając się istotnym elementem branży turystycznej tego kraju. Wzrost zainteresowania wynika z rosnącą liczbą filmów i seriali kręconych w malowniczych lokalizacjach Turcji, które przyciągają turystów chcących odwiedzić miejsca znane z ekranu. Turcja, ze swoim bogatym dziedzictwem kulturowym i przepięknymi krajobrazami, oferuje idealne tło do produkcji filmowych, co sprawia, że staje się atrakcyjnym celem dla fanów turystyki filmowej. Temat ten podjęła z swoich rozważań Anna Diebel-Matsalak w artykule *Wpływ filmów i seriali na preferencje wyboru Turcji jako kierunku turystycznego*. Z badań przeprowadzonych przez autorkę wynika, że 94,3% respondentów potwierdza, iż oglądanie tureckich filmów i seriali miało wpływ na ich zainteresowanie Turcją. Co istotne, aż 64,1% badanych przed rozpoczęciem oglądania nie wykazywało żadnego zainteresowania tym krajem.

Potencjał geoturystyczny obszarów chronionych Lasu Wolskiego w Krakowie i możliwość jego wykorzystania w procesie geoedukacji to temat, który podjął Jakub Bober.

Autor zaprezentował przeprowadzoną na potrzeby tematu analizę materiałów archiwalnych i stron internetowych. Ponadto zrealizował badania terenowe, sporządził waloryzację terenu i przeprowadził badania ankietowe, a wszystko to w celu dokonania oceny zagospodarowania turystycznego i geoturystycznego omawianego obszaru. Artykuł zawiera wyniki badań empirycznych, które wskazują na znaczące zainteresowanie turystów geologią. Autor przedstawił także zaprojektowaną przez siebie trasę geoturystyczną oraz tablice geoturystyczne. W tekście zawarty jest również quest, który czytelnicy mogą wykorzystać zarówno w celach edukacyjnych, jak i podczas zwiedzania Lasu Wolskiego w Krakowie.

Kacper Kubaszewski podjął temat związany z turystyką kulinarną w Bułgarii. Celem jego badań było sprawdzenie, czy kuchnia bułgarska może stanowić jeden z motywów wyjazdu do tego kraju. Autor ocenił atrakcyjność kuchni bułgarskiej wśród osób, które odbyły przynajmniej jedną podróż do Bułgarii. Kwestie te zweryfikował na podstawie ankiety, udostępnionej na grupach w portalu Facebook, zrzeszających miłośników tego bałkańskiego regionu. Wyniki badań potwierdziły, że Bułgaria posiada potencjał do dalszego rozwoju turystyki kulinarnej.

Dwa kolejne artykuły poruszają kwestie związaną z turystyką religijną. Pierwszy z nich, autorstwa Agnieszki Rzeski, przedstawia historię, atrakcje turystyczne oraz zagospodarowanie turystyczne Góry Świętej Anny. Góra Świętej Anny jest jednym z istotniejszych ośrodków turystycznych w regionie, wyróżniającym się zarówno walorami przyrodniczymi, jak i kulturowymi. Z perspektywy turystyki Góra Świętej Anny stanowi atrakcyjny punkt na mapie turystycznej Polski, łącząc w sobie elementy turystyki religijnej, krajobrazowej oraz edukacyjnej. Oprócz aspektu religijnego, Góra Świętej Anny posiada także wartość historyczną. Region ten był świadkiem ważnych wydarzeń, w tym bitew z okresu wojen śląskich, co czyni go interesującym miejscem dla turystyki historycznej. W artykule autorka prezentuje wyniki badań empirycznych, które wskazują, że osoby odwiedzają Górę Świętej Anny głównie w celach religijnych. Mniejsze zainteresowanie dotyczy historii miejsca, a bardzo małe – geoturystyki.

Numer zamyka artykuł Patrycji Hućko, dotyczący wyjazdów oazowych jako formy turystyki religijnej w kontekście współczesnych zmian demograficznych w Archidiecezji Przemyskiej. Autorka omówiła wpływ współczesnych przemian demograficznych na wakacyjne wyjazdy oazowe organizowane na terenie Archidiecezji Przemyskiej. Zaklasyfikowanie tej formy spędzania czasu wolnego do turystyki religijnej pozwala zrozumieć specyfikę wyjazdów i charakterystykę grup uczestników. Współczesne przemiany demograficzne, takie jak starzenie się społeczeństwa, postępująca sekularyzacja czy modyfikacja tradycyjnego modelu rodziny, mają znaczący wpływ na coroczną aktywność osób uczestniczących w wyjazdach oazowych.

Kamila Ziółkowska-Weiss